

threat – to authority that says, 'Yo police: We're human beings. Treat us accordingly. The moment you step outside of the law, then it's fair for us to step outside of the law, too. And somebody's gonna die, and it's better you than me.' Volgens Ice-T is zo'n waarschuwing nodig: in 1991 werden er in heel California drie politie-agenten gedood; in datzelfde jaar stierven er in L.A. alleen al eenentachtig mensen door bewezen politiemis-handeling.

In *De Laatste* zit de kritiek op de politiemacht in eerste instantie in de tekst. Toekomstig politie-agent Alexander: 'Ik zal mensen op hun gezicht slaan'. Pjotr, wanneer Alexander hem slaat: 'Hij oefent alleen maar voor zijn beroep'. Schoonzoon Pavel, wanneer moeder hem vraagt of Alexander bij de politie op zijn plaats is: '... de politie is de enige instantie waar uw zoon terecht kan. Ik heb geen hoge dunk van hem (...) alles wel beschouwd is hij (...) een ontwricht schepsel .. een mislukte militair.' Deze kritiek wordt stevig aangedikt door de zegging van de tekst: de woorden worden op het publiek afgevuurd, emotioneel of gespeeld-emotioneel, vaak grappig, meestal cynisch. De intelligentie zit bij de acteurs, niet bij de personages bij wie woorden vaak tot holle retoriek verworden, een retoriek die ons verbijsterend vertrouwd in de oren klinkt.

Wat de leden van Tg Stan op de scène doen, is acteren, niet 'rapen'. Toch zijn er een aantal opvallende overeenkomsten wat het gebruik van taal betreft. De zwarte Amerikaanse muziek ontwikkelde een traditie om sociaal-geëngageerde teksten aan een razend tempo bij de luisteraar te brengen. Het ritme speelt hierbij, net als bij Tg Stan-producties, een fundamentele rol. Met hun taalgebruik trachten deze muzikanten o.a. om machtsstructuren verbaal onderuit te halen, iets wat Tg Stan met zijn 'poëtisch terrorisme' ook doet.

Gorki stelde ooit: 'I very early realized that a man is made by his resistance to the milieu which surrounds him.' Dat milieu is voor Tg Stan enerzijds dat van zwart Amerika (o.a. via muziek) en dat van Molenbeek, maar ook dat van Antwerpen en de rest van rechts-Vlaanderen. Frank Verduyssen nam dan ook de voor het 'Kunstencircuit' wat ongewone beslissing om een regelrechte Vlaams Blok-karikatuur op de scène te zetten, compleet met Antwerps accent en gevaarlijk

ideologisch gewauwel ten dienste van het 'algemeen belang'. Die figuur richt zich regelmatig met lege blik tot het publiek dat zwijgend terugblijkt vanuit de anonimiteit van een donkere zaal. Dat Ivan Kolomizev een overduidelijke karikatuur wordt, is een duidelijke stellingname. De voorstelling wordt er niet ééndimensioneel door, ze bestaat immers uit een complexiteit aan genuanceerde gelaagdheden.

Een ander heilig huis dat door Gorki ernstig in vraag wordt gesteld, is dat van het gezin. Nadja vertelt haar zus dat het huwelijk er is om minnaars te hebben, moeder houdt van haar verminkte dochter enkel uit schuldgevoel, vader gaat er tevreden van uit dat zijn ene dochter niet uit liefde is getrouwd en wil de andere aan een nietsnut uithuwelijken, enz. Ivan Kolomizev heeft zich nooit wat aange-trokken van zijn kinderen, maar wanneer hij geld nodig heeft, beroept hij zich op zijn vaderschap, dat zodoende een leeg begrip wordt: 'Vader zijn, dat is een heilige taak, Jakov. De vader is, om zo te zeggen, de oorsprong van het leven. Zelfs god wordt vader genoemd.'

In een film- en vooral TV-cultuur waarin het leven 'Familie' is (cfr. *Familie*, *Love Letters*, *F.C. De Kampioenen*, *Neighbours*, *commercial breaks* etc.), denkt en handelt Tg Stan avèrechts: door middel van hun specifieke zegging versterken de acteurs in hun encensering Gorki's kritische benadering van 'vanzelfsprekende' familiewaarden. Mevrouw Sokolova pleit voor de bevrijding van haar zoon bij Sofja. Zij doet hierbij meermaals beroep op haar eigen status en die van Sofja als moeder. Door de manier waarop Sara De Roo het woord moeder van zich 'afstoot', krijgt dit begrip een andere betekenis. Het wordt een onderdeel van de retoriek die ook Sofja en Ivan Kolomizev hanteren. Het is een gebruiksgoed zonder intrinsieke waarde. Sofja bezit het zonder aan zijn ruilwaarde te denken, Ivan Kolomizev hoopt op een ruilwaarde voor persoonlijk profijt, Mevrouw Sokolova wil de ruilwaarde gebruiken in de revolutie. Het lijkt hier op een betaalmiddel uit het Ancien Régime waarvan een voortbestaan in een nieuwe wereld niet langer vanzelfsprekend is.

De laatste woorden uit de mond van Ivan Kolomizev/Frank Verduyssen klinken dan ook vals: 'We moeten alles vergeten en maar aan één ding denken: het gezin is de veilige haven.. Het gezin, dat

is onze burcht, onze verdediging tegen alle vijanden.' Zelfs als Ivan ditmaal eerlijk zijn overtuiging verwoordt, is zijn familie verloren. Zij bestaat immers niet (meer).

De Laatste is een intelligente, grappige, cynische, maar bijzonder sombere voorstelling. Romantiek is onbestaande, de waarheid zeggen is zoiets als 'graan zaaien in een moeras', god bekommert zich niet om de mensen, die zijn allen dom en/of corrupt, 'omdat ze hun onbenulligheid willen verbergen, storten ze zich op een of ander onbenullig werk', enzovoort. Ljuba's conclusie bij de dood van oom Jakov luidt: 'Dat is de enige manier om hier buiten te geraken. De enige manier.' Pjotr: 'Ge kunt ook van binnen dood gaan.' Body Count: '... as I search to analyze reality, the true meaning of life, our simple existence means nothing. God has a gun, the truth, life is a slow noose. He's invincible. Better watch his knife, there is no escape from the slow kill. When it's time to go God serves a death blow, you have no choice, don't even try. The only choice is suicide! Surviving the game! No escape. No one's ever escaped! Die!'

Als er al reden is tot hoop, dan kan die zich enkel richten naar de verre 'post-revolutionaire' toekomst. Ljuba, als vertegenwoordigster van het Ancien Régime, in *De Laatste*: 'Wij liggen de mensheid in de weg, zoals de brokstukken van een oud, zwaar gebouw, misschien wel een gevangenis. We wentelen ons in het stof van de ruïnes en verhinderen de mensen verder te gaan. We worden onder de voet gelopen. Afgestompt ondergaan we de pijn. Soms struikelt er iemand over ons, valt en breekt zijn benen.'

Agna Smisdom